

**ALBERT CAMUS'N ABSURDI:
ELÄMÄ JA SEN MERKITYS**

Emmi Vahtera
Kandidaatintutkielma
Filosofian, poliittisen historian ja valtio-opin laitos
Filosofia
Turun yliopisto
Huhtikuu 2024

Turun yliopiston laatuvarmistuksen mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkistettu Turnitin OriginalityCheck-järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Filosofian, poliittisen historian ja valtio-opin laitos

VAHTERA, EMMI: Albert Camus'n absurdi: elämä ja sen merkitys

Kandidaatintutkielma, 20 s.

Filosofia

Huhtikuu 2024

Tämä kandidaatintutkielma käsittelee Albert Camus'n absurdin käsitettä peilaten sitä muihin filosofisiin analyyseihin elämän merkityksestä. Camus'n absurdi tarkoittaa elämämme ja lopulta koko universumin järjettömyyttä ja selittämättömyyttä. Ihminen yrittää jatkuvasti löytää selityksiä kaikelle, mutta absurdi maailma ei ole selitettävissä. Ihminen elää siellä ikään kuin tyhjän päällä. Absurdi voi johtaa ihmiset itsemurhaan tai filosofiseen itsemurhaan, jolloin pyrimme löytämään tiemme pois absurdista virheellisiin uskomuksiin uskomalla. Camus esittää ainoaksi hyväksi ratkaisuksi absurdiin kapinoinnin sitä vastaan. Kapina tarkoittaa sitä, että ihminen hyväksyy absurdin ja jatkaa elämistä tästä toivottomasta tosiasiasta huolimatta. Eräänä esimerkkinä kapinoivasta absurdista sankarista Camus käyttää Kreikan mytologian hahmoa Sisyfos. Sisyfos vierittää päivästä toiseen kivenlohkareta vuorta ylöspäin, vain nähdäkseen, että se putoaa aina kalliolta takaisin alas. Kivenlohkare on Sisyfokselle ikuinen haaste ja tämän taistelun kautta hän kapinoi absurdia kohtalooaan vastaan.

Tutkin Camus'n absurdin elämän ohella Christopher Belshaw'n analyysia elämän merkityksestä. Belshaw esittelee filosofien Thomas Nagelin ja Susan Wolfin näkemyksiä elämän merkitykseen, joita vertailen Camus'n ajatuksiin elämän merkityksestä. Päädyn siihen johtopäätelmään, että Belshawin esittelemät näkemykset tuovat painoarvoa enemmän jokapäiväiseen merkityksen pohdintaan Wolfin "kultaisen keskitien" ja Nagelin ironian kautta, siinä missä Camus'n näkemys on abstraktimpi. Mikäli hyväksymme nimenomaan Camus'n absurdin, on meidän ainoa vaihtoehtomme kapinoiva asenne absurdia elämää kohtaan.

Avainsanat:

Albert Camus, absurdi, absurdismi, Christopher Belshaw, eksistentialismi, elämä, elämän tarkoitus, elämänfilosofia, kapina, merkitys, merkityksellisyys.

Sisällys

1. Johdanto	1
2. Absurdi järkeily	2
2.1. Kuolema	2
2.2. Filosofinen itsemurha	3
3. Absurdi ihminen	5
3.1. Kapina	5
3.2. Moraali	7
3.3. Absurdi sankari	8
4. Absurdi elämä	10
4.1. Merkitys lokaalilla tasolla	10
4.2. Merkitys universaalilla tasolla	12
4.3. Onko merkityksellä itsessään väliä?	16
5. Johtopäätökset	18
Lähteet	20

1. Johdanto

Ihminen seisoo kasvotusten irrationaalisuuden kanssa. Hän tuntee itsessään kaipuun onnellisuuteen ja järkeen. Absurdi syntyy ihmisten tarpeiden ja maailman järjettömän hiljaisuuden yhteenotossa. (Camus 2005, 26.)

Albert Camus (1913–1960) oli ranskalainen Nobel-palkittu kirjailija, journalisti ja filosofinen esseisti. Julkaistuaan useita romaaneja ja filosofisia esseitä 1900-luvun puoliväliin mennessä Camus'n käsitteet absurdista ja kapinasta olivat keränneet hänelle laajaa kansainvälistä mainetta. Vaikkei hän itse varsinaisesti ollut ammatiltaan tai koulutukseltaan filosofi, hän on kuitenkin vielä tänäkin päivänä tunnettu filosofisista esseistään, joissa hän analysoi erityisesti metafysisiä ja elämänfilosofisia kysymyksiä. Voisi sanoa, että Camus'n esseet painottuvat eksistentiaaliseen analyysiin ja tutkivat erityisesti sitä, minkälaisena yksilö kokee häntä ympäröivän maailman.

Absurdismia Camus käsittelee erityisesti esseessään *Sisyfoksen myytti* (engl. *The Myth of Sisyphus*) (2005), joka julkaistiin alun perin vuonna 1942. Sisyfoksen myytissä Camus esittelee absurdin käsitteen (engl. *the absurd*), eli ajatuksen siitä, kuinka maailman mielettömyys tekee ihmiselämästä absurdin. Camus ei ole perinteinen filosofi, mutta hänen käsittelemänsä aiheet ovat epäilemättä kuitenkin filosofisesti hyvin merkittäviä. Sisyfoksen myytin onkin ajateltu kuvaavan oivallisesti hänen omia henkisiä taistelujaan, mutta myös hänen oman aikansa laajempaa maailmankuvaa toisen maailmansodan keskellä. Camus'n absurdin filosofia lopulta kuitenkin kuvastaa jokseenkin positiivista elämänfilosofiaa ja pyrkimystä ”onnelliseen elämään” järjettömässä maailmassa. Camus itse kuitenkin kielsi olevansa eksistentiaalisti, vaikka tämä titteli hänelle usein ymmärrettävästi annetaan.

Tässä kandidaatintutkielmassa tutkin sitä, mitä perspektiivejä Camus'n absurdi tuo ihmiselämään, erityisesti elämän merkityksen tutkimiseen. Keskityn täten Sisyfoksen myyttiin ja Camus'n absurdin käsitteeseen, mutta analysoin sen ohella myös Christopher Belshaw'n teosta *The Value and Meaning of Life* (2021), joka pureutuu kysymyksiin elämän merkityksestä. Pyrkimyksenäni on avata tarkemmin sitä, minkälaista absurdi elämä on tai

minkälainen sen tulisi olla ja miten Camus'n absurdin filosofiaa voidaan vertailla muihin elämänfilosofisiin analyysiin, joita esimerkiksi Belshaw'n teos tarjoaa.

Aluksi käsittelen Camus'n absurdin käsitettä analysoiden ensin sen peruseriaatteita ja siirtyen sitten absurdin ihmisen analyysiin. Tutkin erityisesti sitä, minkälainen on Camus'n kapinoiva absurdi sankari. Sitten siirryn absurdin elämän tutkimiseen ja analysoin erityisesti Belshaw'n teoksen avulla elämän merkityksen rakentumista. Lisäksi tutkin Belshaw'n kautta merkityksellisyyden tarpeellisuutta. Lopuksi kerään yhteen johtopäätökseni siitä, mitä mahdollisuuksia Camus'n absurdi antaa elämämme tarkastelulle suhteessa muihin teorioihin elämästä ja sen merkityksestä.

2. Absurdi järkeily

2.1. Kuolema

Absurdi on Camus'n mukaan sekä kaiken alkupiste että johtopäätös (Camus 2005, 1). Universumi ei vastaa, kun sille huudetaan. Maailma on järjetön. Ihmlaji on läpi aikojen etsinyt pakonomaisesti jotain selitystä kaikelle, kuitenkin koskaan saavuttamatta objektiivista totuutta universumin luonteesta. Juuri tuo saavuttamattomuus, selitysten poissaolo ja lopulta sen tajuaminen, että ihminen on maailmassa tyhjän päällä ja vailla syvempää tarkoitusta, on Camus'n absurdi.

Elämän tarkoitus on Camus'n mielestä kaikista filosofisista kysymyksistä kiireellisimän. Ilman varmuutta elämän tarkoituksesta, emme voi tietää, onko elämä elämisen arvoista. Eräs Camus'n tunnetuimmista lainauksista "[o]n olemassa vain yksi todella vakava filosofinen ongelma ja se on itsemurha" kuvaa tätä kysymyksen painavuutta (Camus 2005, 1). Monet kuolevat siksi, ettei elämä ole heistä elämisen arvoista, mutta toisaalta monet kuolevat myös sellaisten aatteiden vuoksi, jotka tuovat heidän elämälleen mielekkyyttä. Se, mitä kutsumme syyksi elää, on samalla mitä erinomaisin syy kuolla. Kyse on siis siitä, onko eläminen ylipäätään kannattavaa. (Camus 2005, 2.)

Camus myöntää ongelman tuntuvan samanaikaisesti sekä yksinkertaiselta että ratkaisemattomalta. Hän herättää ajatuksen elämästä eräänlaisena *välttelynä* (engl. *eluding*), jonka aktina on tyypillisesti toivo: toivo ihmisen ansaitsemasta elämästä tai toivo jostain suuresta ideasta, joka antaa ihmisen elämälle sen merkityksen. Toivo on kuitenkin nähtävä Camus'n mielestä valheena, jonka tarkoituksena on vain pyrkiä suojelemaan ihmistä absurdilta universumilta. Onkin huomattavaa keskittyä Camus'n tekstissä hänen absurdinsa seurauksiin. Onko absurdin vallanneen ihmisen siis kuoltava vapaaehtoisesti vai toivottava kaikesta huolimatta? Saneleeko absurdi kuoleman? (Camus 2005, 7.)

”Ajattelun aloittaminen on horjumisen alkamista” (Camus 2005, 3). Camus kuvaa maailmaa, josta on riistetty merkitys ja toivo sellaiseksi, jossa ihminen kokee olevansa muukalainen. Tällaisessa kuilussa ihmisen ja hänen elämänsä välillä tapahtuu kokemus absurdin tunteesta. Maailman läpitunkemattomuus ja kummallisuus on absurdi. (Camus 2005, 13.)

Kun ihminen tajuaa, ettei elämällä ole merkitystä, kärsimyskin tuntuu hyödyttömältä. Ihminen kuitenkin tuntuu olevan kiintynyt elämäänsä, jopa tilanteessa, jossa se on surkea. Vaikka vastaus kysymykseen itsemurhasta tuntuisikin olevan vain yksinkertainen kyllä tai ei, monet kuitenkin elävät aivan päinvastaisesti omaan vastaukseensa verrattuna. Jotkut tappavat itsensä, vaikka ovat joskus uskoneet elämällä olevan tarkoitus – niin ikään myös monet ajattelijat, jotka kieltävät elämän tarkoituksen, eivät kuitenkaan mene niin pitkälle, että todella tappaisivat itsensä sen tähden. Camus'n mukaan se, ettei elämälle löydetä tarkoitusta, ei suoraan tarkoita sitä, ettei eläminen olisi elämisen arvoista. (Camus 2005, 5–7.)

2.2. Filosofinen itsemurha

”Absurdin tunne voi odottamatta kohdata kenet tahansa, missä tahansa kadunkulmassa” (Camus 2005, 9). Absurdin ensimmäinen merkki ihmisessä on Camus'n mukaan se, kun elämämme tutut raamit rikkoutuvat. Moderni ihminen herää aamulla töihin, matkustaa työpaikalle, suorittaa työpäivän, matkustaa työvuoron jälkeen kotiin, syö illallisen ja menee nukkumaan – ja tämä sama kaava toistuu viikosta ja vuodesta toiseen. Ihminen herää tästä totutusta kaavasta silloin, kun hänen mielessään herää kysymys: *miksi?* Tämä herääminen aloittaa eräänlaisen tapahtumaketjun, jonka päässä on Camus'n mukaan joko elpyminen tai

itsemurha. Absurdilta tuntuva maailma on tämän ketjun alku. Ja silloin hämärä ja tavoittelematon tunne absurdista on herännyt. (Camus 2005, 11.)

Camus'n mukaan kaikki alkaa tietoisuudesta ja saa merkityksensä sen kautta. Ahdistus on hänen mielestään kaiken alku ja juuri (Camus 2005, 12). Luulen Camus'n ajatuksena olleen sen, ettei absurdi universumi tarjoa vastauksia ahdistuneelle ihmiselle. Siinä missä ihminen tietää olevansa olemassa, hän tuntee sydämen sykkivän rinnassaan ja hän kykenee koskemaan ympärillä olevaa maailmaa, ei mikään muu hänen elämässään ole varmaa. Camus'n mielestä kaikki muu on pelkkää ihmisten luomaa rakennelmaa (engl. *construction*) ja illuusiota. ”Tulen aina olemaan muukalainen omalle itselleni” (Camus 2005, 18). Vaikka ihminen luulee tietävänsä, mitä hän näkee tai tuntee, tai miten maailma on hänelle selitetty ja miten se rakentuu atomeista avaruuteen, on maailma ja hän itse itselleen vielä kuitenkin tuntematonta. Hän ei kykene ymmärtämään sitä. Hänen älykkyytensä kertoo hänelle vain sen, että maailma on järjetön. (Camus 2005, 17–19.)

Hän, joka tunnistaa absurdin olemassaolon, jää siihen jumiin ja vaipuu epätoivoon. Herää siis uusi ongelma: miten absurdista pääsee yli? Kun Camus'n absurdia logiikkaa jatketaan pidemmälle, meille selviää, että taistelu absurdia vastaan edellyttää luopumista toivosta, jatkuvaa torjumista (engl. *rejection*) ja tietoista tyytymättömyyden tunnetta (Camus 2005, 30). Jatkan tästä vielä myöhemmin tutkielmani luvussa 3.

Ristiriitainen, absurdin valtaama universumi ei ole helposti selitettävissä tai ymmärrettävissä. Tämä tyhjiys ja tuska voi johdattaa ihmisen kohti vääriä uskomuksia vain sammuttaakseen sen ahdistuksen, joka absurdista maailmasta seuraa. Väärän uskomuksen omaksuminen kuin se olisi tosi ja täten eläminen sen mukaan, on Camus'n termein *filosofinen itsemurha* (engl. *philosophical suicide*).

Filosofinen itsemurha on Camus'n mukaan huomattava riski, sillä se on kaikessa yksinkertaisuudessaan erityisen houkutteleva vaihtoehto absurdin maailman ahdinkoon. Eksistentiaalinen filosofia, ainakin Camus'n mielestä, ehdottaa ratkaisuna absurdiin lähes poikkeuksetta pakoja perustaen toivon paikoin jopa uskonnollisen olemuksen kaltaiseksi voimaksi. Filosofinen itsemurha onkin se harppaus, jonka ihminen tekee, kun etsiessään

merkitystä elämälleen hän päättää uskoa johonkin aatteeseen, ideologiaan tai uskomukseen, joka antaa hänelle valmiita vastauksia ja selityksiä. Tämä on kuitenkin Camus'n mielestä virheellistä. Tällaiset uskomukset tyydyttävät ihmisten tiedonjanoa vain illuusion kautta. Nämä uskonnolliset, hengelliset tai transsendentaaliset ideat tarjoavat näennäisesti valmiita ratkaisuja maailman epämukavaan mielettömyyteen. Mutta ne eivät ole tosia, sillä maailma on selittämätön ja absurdi. Filosofinen itsemurha on vain pakenemista absurdilta. (Camus 2005, 39–40.)

Filosofinen itsemurha on siis Camus'n selitysten viittomana itsepetosta ja virheellisiin uskomuksiin tuudittautumista, vaikka todellinen maailma sen ulkopuolella on jotain aivan muuta. Jotta ihminen ei päätyisi filosofisen itsemurhan tielle, johtaako tie toivottomuudesta ja ahdistuksesta välttämättä vain pakoon fyysisen itsemurhan kautta vai onko meillä muita vaihtoehtoja?

3. Absurdi ihminen

3.1. Kapina

Ainoana hyvänä ratkaisuna absurdiin Camus nimittää sen hyväksymisen ja elämisen sen kanssa. ”Eläminen on absurdin pitämistä elossa” (Camus 2005, 52). Ihmisen tulee kohdata absurdi ja elämän selittämättömyys jatkuvasti, läpi ihmisiän. Tästä kanssaelosta absurdin kanssa seuraa *kapina* (engl. *revolt*). Filosofinen itsemurha vain köyhdyttää ihmisen todellisuutta. Mutta kapina, joka näyttäytyy jopa uhmaamisena, on ainoa johdonmukainen filosofinen asenne, joka meidän tulisi hyväksyä. (Camus 2005, 52.)

Kapina merkitsee ihmisen alituista läsnäoloa itselleen. Se ei ole pyrkimystä, siihen ei sisälly toivoa. Tämä kapina on vain varmuutta murskaavasta kohtalosta, ilman alistumista, jonka pitäisi siitä seurata. (Camus 2005, 52.)

Camus'n mielestä on väärin ajatella, että toivotonta kapinaa seuraisi itsemurha. Kapina pikemminkin antaa elämälle sen arvon. Fyysinen ja filosofinen itsemurha on kieltämistä,

kapina ja tietoisuus ovat niiden vastakohtia. Absurdi ihminen tarkoittaa siis absurdin hyväksynyttä ihmistä. Vaikka tämä kapina on toivotonta, eikä lopulta muuta mitään absurdissa universumissa, Camus'n mielestä elämä on kuitenkin sitä paremmin eletty, mitä vähemmän sillä on tarkoitusta. (Camus 2005, 51–53.)

Mitä tämä kapinoiva elämä oikeastaan tarkoittaa? Kun absurdin hyväksynyt ihminen tiedostaa tulevaisuutensa yhdentekevyyden ja kun hänellä on intohimoa ammentaa tyhjiin kaikki, mitä hän tästä tyhjistä maailmankaikkeudesta saa, näyttäytyy se hänen elämässään kokemuksellisuutena. Camus'n mielestä ei ole tärkeintä elää parhaiten, vaan *eniten* (Camus 2005, 58). Tämä tuntuu kuitenkin hieman ristiriitaiselta. Absurdi opettaa meille, että kaikki on yhdentekevää, mukaan lukien elämämme ja täten myös kokemuksemme. Camus kuitenkin sanoo, että meidän tulisi hakea mahdollisimman moninkertaista ja laajaa kokemusten määrää. Miksi kokemuksillamme tai niiden määrällä olisi mitään väliä, jos lopulta elämämmekin on yhdentekevää?

Camus selventää tätä ristiriitaa. Kahdelle ihmiselle, jotka elävät molemmat 70-vuotiaiksi, tarjotaan heidän elämänsä aikana tismalleen sama määrä kokemuksia. Kyse on siitä, kuinka paljon näiden kokemusten ohella ihminen *tuntee* oman elämänsä, kapinansa ja vapautensa. Kaikki tulee tuntea mahdollisimman suurissa määrin – silloin ihminen elää mahdollisimman paljon. Suuri määrä kokemuksia siis vaatii sen, että ihminen tuntee sen kaiken, mitä hänen elämänsä on, olivat kokemukset sitten hyviä tai huonoja. Oleellista on vain niiden eläminen. (Camus 2005, 60–61.)

Tutkielmani alussa käsittelemme Camus'n ajatuksia siitä, tulisiko elämällä olla merkitystä, jotta sitä kannattaisi elää. Nyt on kuitenkin selvää, että elämää eletään vielä paremmin, mikäli sillä *ei* ole merkitystä. Camus vetää tästä merkityksettömästä absurdista universumista kolme olennaista johtopäätöstä; hänen kapinansa (*revolt*), vapautensa (*freedom*) ja intohimonsa (*passion*). Absurdin ihmisen kapina ja intohimo kävelevät käsi kädessä, ottaen maailmalta kaiken, mitä sillä on annettavana. Eräällä tavalla kokemuksellisuus ja kapina täydentävät toisiaan. Täten Camus päätyy hylkäämään vaihtoehdon itsemurhasta: hän päättää elää kapinoiden. (Camus 2005, 62.)

On kuitenkin huomattavaa rajata, mitä Camus'n *vapaus* tarkoittaa. Ihmisen mahdollisuus vapauteen jonkin toisen – kuten yhteiskunnan – suomena ei kiinnosta häntä: ihmisellä on vain *kokemus* omasta vapaudestaan tai sen puutteesta. Absurdi kääntää kaikki ihmisen olemassa olevat uskomukset tai kokemukset vapaudesta pääläelleen. Absurdin jälkeen kuolema on ainoa totuus ja varmuus. Absurdi ihminen tajuaa, ettei hän ollutkaan aidosti vapaa, vaan hän on vapaa vain ajattelunsa ja toimintansa vapaudessa. Koska absurdilla ihmisellä ei ole tulevaisuutta, hänellä on sisäinen vapaus – tarkoittaen, että absurdi ihminen on vapaa vain itsensä kanssa. (Camus 2005, 54, 56–57.)

Täten, vaikka Camus'n absurdin kautta voimme ehkä hyväksyä sen, ettei ihmiselämällä ole mitään universaalista merkitystä, ei tämä kuitenkaan välttämättä tarkoita, että elämämme olisi täysin merkityksetöntä. Objektiivisen merkityksellisyyden puute ei mielestäni tarkoita samaa kuin se, ettei millään ole mitään väliä. Onhan meillä kuitenkin toiminnan vapautemme, joka antaa meille mahdollisuuden elää miten parhaaksi näemme.

3.2. Moraali

Varmana hänen ajallisesti rajatusta vapaudestaan, hänen kapinastaan tyhjässä tulevaisuudessa ja hänen kuolevaisuudestaan, elää hän seikkailunsa yhden ihmiselämän aikana. Se on hänen alansa, se on hänen toimintansa, jonka hän suojaa kaikkien muiden arvostelmilta paitsi omiltaan. Hienompi elämä ei voi tarkoittaa hänelle toista elämää. (Camus 2005, 64.)

Minkälainen on absurdi ihminen? Camus'n mukaan absurdi ihminen on hän, kuka kieltämättä sitä, ei tee mitään ikuisuutta varten. Koska tulevaisuus on selittämätön, absurdi ihminen elää elämänsä kokemuksia varten, olivat ne sitten hyviä tai huonoja. Oleellista on vain oman elämänsä tunteminen keskittyen aina nykyhetkeen, eikä valehtelee itselleen menneisyytensä, tulevaisuutensa tai nykyhetken merkityksellisyydestä. Hän tietää, ettei selityksiä ole. Absurdille ihmiselle on oleellista vain hänen järkeilynsä ja hänen rohkeutensa: hän elää valittamatta ja hän pärjää sen kanssa mitä hänellä on, ymmärtäen oman rajallisuutensa. (Camus 2005, 64.)

Tarkastellaan absurdin hyväksyntää ihmistä. Hän on vapaa itsensä kanssa, toiminnassaan, mutta miten hän perustelee omat tekonsa? Minkälainen on hänen moraalinsa? Camus hyväksyy absurdilille ihmiselle vain ”jo annettun” moraalikoodiston: moraalii, joka ihmiselle on jo syntyessään annettu – joka ei täten olisi erillinen Jumalasta. Ja vaikka moraalii ei ole erillinen Jumalasta, ihmiset kuitenkin elävät Camus’ n mielestä Jumalan ulkopuolella. Absurdin hyväksynyt ihminen näkee Jumalassa – ja muissa uskomuksissa – vain erilaisia oikeutuksia kaikelle, mutta hänellä ei ole mitään, mitä oikeuttaa omassa mielessään: hän tietää, että maailma on järjetön. Absurdi ei anna vapautusta tai synninpäästöä teoista, kuten Jumala, vaan absurdi sitoo ihmisen. Tämä ei kuitenkaan johda siihen, että kaikki teot olisivat sallittuja ja mikään ei olisi kiellettyä, Camus korostaa, absurdi vain tuo yhteyden tekojen ja niiden seurausten välille. Jokainen tilanne tulee analysoida kerrallaan. (Camus 2005, 64–65.)

Camus herättää siis ajatuksen siitä, että vaikka uskonto, filosofia ja ideologiat aatteet tarjoavat meille valmiita selityksiä maailmalle, niitä ei tulisi seurata tai ajatella valmiina malleina. Tämä on filosofisen itsemurhan reitti. Koska absurdissa maailmassa kaikki tuntuu ennalta arvaamattomalta ja koko maailma on lopulta täynnä lukemattomia mahdollisuuksia, olisi mahdotonta vetää tällaisesta järjettömästä maailmasta jotain valmiita sääntöjä. Absurdi ihminen siis elää hetkessä, ymmärtäen elämänsä merkityksettömyyden, tunnustellen tekojaan tilanteen mukaan ja uskomatta mihinkään valmiisiin dogmeihin, jotka oikeuttaisivat hänelle mitään hänen elämästään. Absurdi ihminen on tyhjän päällä, seuranaan vain hänen näennäinen vapautensa ja kapinansa. Camus’ lla on myös selkeä idea siitä, minkälainen absurdi sankari on: hän on kuin Sisyfos.

3.3. Absurdi sankari

Klassinen esimerkki absurdista ihmisestä on Kreikan mytologian taru Sisyfoksesta. Sisyfos oli viekas ja uhmakas, hänen intohimonsa oli hänen oma elämänsä, eikä hän noudattanut sääntöjä tai piitannut kuolemasta. Hän ärsytti jumalia, joten rangaistukseksi hänen rikkeistään jumalat tuomitsivat hänet vierittämään kivenjärkelettä vuorta ylöspäin, vain katsoakseen sen aina vierivän alas kalliolta hänen suuren ponnistelunsa päätteeksi, vain joutuakseen vierittämään järkäleen taas takaisin ylös vuorelle – ja sama toistuu uudelleen ja uudelleen, ikuisesti.

Sisyfoksen kohtalo voidaan nähdä traagisena, jopa järkyttävänä, mutta Camus näkee Sisyfoksen absurdirina sankarina. Hän on Camus'n sankari hänen intohimojensa, uhmakkuutensa ja kapinansa kautta. Sisyfoksen teot johtivat hänet rangaistukseen, jossa hänen koko olemuksensa pakotetaan taistelemaan jotain kohti, mitä hän ei tule koskaan saavuttamaan. Vain pienen hetken Sisyfos näkee työnsä hedelmän, kunnes kivenjätkäle taas vierii alas. Camus'ta kiinnostaa nimenomaan tuo pieni hetki ikuisuuden kestävässä työssä, tuo hetki, jolloin Sisyfos on ylivoimainen oman kohtalonsa kanssa ja vahvempi, kuin tuo kivi, jota vastaan hän taistelee. (Camus 2005, 116–117.)

Camus'n mielestä nykyihmisen kohtalo ei ole sen absurdimpi kuin Sisyfoksen näennäisesti traaginen elämä. Kumpikin on lopulta toivoton, tehden samaa työtä päivästä toiseen, jatkaen sokeana elämäänsä eteenpäin. Miksi Sisyfoksen elämä olisi yhtään surullisempi, kuin modernin tavallisen ihmisen? Siinä missä Sisyfos vierittää kiveä ylös päivästä toiseen, nykyihminen herää aamulla, menee töihin, syö ja menee nukkumaan – vain toistaakseen saman seuraavana päivänä, lopulta koko loppuelämänsä kuolemaansa asti. Hän on kahlittuna omaan oravanpyöräänsä. Tämä kohtalo muuttuu traagiseksi vain silloin, kun ihminen tulee siitä hetkittäin tietoiseksi. Mikäli Sisyfos olisi aina elänyt näin, eikä olisi tietoinen loputtomasta kohtalostaan, vaan jatkaisi työtään tietämättömänä mistään muusta, ei se tuntuisi niin traagiselta. Näinhän elävät monet modernit ihmiset, tietämättöminä omasta kohtalostaan. (Camus 2005, 117–118.)

”Onnellisuus ja absurdi ovat kaksi lasta samasta maailmasta” (Camus 2005, 118). Camus'n mielestä kaikki Sisyfoksen absurdi ilo on hänen sisällään. Hänen kohtalonsa on hänen omansa ja hänen kivenjätkäleensä on hänen omansa. Hänen tekojensa sarjat ovat hänen kohtalonsa, jonka päättää vain hänen kuolemansa. Sisyfos – ja samalla kaikki muutkin absurdit sankarit – löytävät lopulta omat taakkansa, omat ”kivenjätkäleensä” uudestaan ja uudestaan. Sisyfos opettaa sitä pitkäjänteisyyttä ja lojaaliutta, jota taakkojen kantamiseen tarvitaan. Pelkkä taistelu ja kapina taakkojensa vastaan on tarpeeksi siihen, että ihminen voi kokea tyytyväisyyden tunnetta omassa mielessään. Tämä jatkuva taistelu tekee Sisyfoksesta Camus'n absurdirin sankarin. ”On kuviteltava Sisyfos onnellisena”, viittaa Camus tunnetusti sankarinsa kohtaloon. (Camus 2005, 118–119.)

4. Absurdi elämä

Vaikka myöntäisimme absurdin sankarimme Sisyfoksen onnelliseksi absurdissa universumissa, herää silti kysymys hänen elämänsä arvosta. Kapinointi absurdia vastaan tekee hänet tyytyväiseksi, mutta voimmeko väittää hänen elämänsä olevan merkityksellistä? Johtaako absurdi välttämättä elämän turhuuteen ja tyhjyyteen, kuten Camus tahtoo ajatella? Tässä luvussa käsittelem elämän merkitystä erilaisista elämänfilosofisista näkemyksistä, lopulta palaten takaisin Camus'n absurdiin.

4.1. Merkitys lokaalilla tasolla

Yorkin yliopistossa työskentelevä Christopher Belshaw pureutuu elämän merkitykseen (engl. *meaning*) ja sen absurdiin luonteeseen teoksessaan *The Value and Meaning of Life* (2021). Hän esittää kysymyksiä elämän tarkoituksesta ja siitä, voimmeko olla varmoja elämämme arvosta tai merkityksestä. Hän esittelee kahden yhdysvaltalaisfilosofin, Susan Wolfin ja Thomas Nagelin, käsityksiä elämän merkityksestä, jotka haastavat myös Camus'n absurdia maailmankuvaa.

Mitä ylipäänsä tarkoitamme, kun esitämme kysymyksen elämän merkityksestä? Belshaw'n mielestä kyse on siitä, onko sillä mitä teemme mitään merkittävyyttä tai tarkoitusta, jopa arvoa? Kyse on siis erityisesti elämän laadun tarkastelusta. On kuitenkin korostettava, että vastaus elämämme merkitykseen, tai sen poissaoloon, riippuu niistä preferensseistä ja näkökulmista, joita itse valitsemme itsellemme. Vastaus elämän merkitykseen voi jopa olla yksinkertainen, biologiaan nojaava päätelmä: kaiken toimintamme taustalla on tarve lisääntyä ja huolehtia elinympäristöstämme. Tämä on täysin verrattavissa käsityksemme muiden eläinten elämästä. Voi kuitenkin ehkä olla houkuttelevampaa kysyä, mitä merkitystä elämällä *voisi* olla, kuin päätyä suoraan ulkopuolelta tulevaan universaaliseen ratkaisuun. Voimme Belshaw'n mielestä kuitenkin suhteellisen helposti ymmärtää sen, ettei ole olemassa vain yhtä asiaa, joka olisi absoluuttisesti elämän merkitys kaikissa tilanteissa ja kaikille ihmisille. (Belshaw 2021, 160–161.)

Belshaw esittelee Susan Wolfin käsityksen merkityksestä lokaalilla tasolla (engl. *local meaning*), miten me rakennamme itse merkitystä meissä itsessämme. Wolf ei kuitenkaan vaivu puhtaaseen subjektivismiin, joka mahdollistaisi sen, että rakentaessamme omaa elämäämme, voisimme vain uskoa elämämme olevan merkityksellistä ja täten olla oikeassa. Hänen mielestään tämä olisi virheellistä. Wolf argumentoi, että on olemassa *joitain* objektiivisia arvoja, jotka rajaavat sitä, mitkä asiat elämässämme tosiasiallisesti luovat merkitystä ja mitkä vähentävät sitä. Elämämme merkitystä voivat vähentää asiat kuten sairaudet, köyhyys ja kovat vastoinkäymiset, kun taas merkitystä voidaan luoda mm. tärkeillä ihmissuhteilla, intellektuelleilla aktiviteeteilla ja toisten auttamisella. Vaikka meillä epäilemättä on erimielisyyksiä, minkälaisia asioita tällaiselle ”objektiivisten arvojen” listalle kuuluisi, nämä erimielisyydet itsessään kertovat Wolfin mukaan siitä, että ainakin jonkinlaisia rajauksia olisi tehtävissä: ”on olemassa joitain tosiasioita, vaikka niistä onkin erimielisyyksiä, mistä voimme löytää merkityksellisyyttä” (Belshaw 2020, 162). Täten siis pelkällä subjektiivisella arvottamisella voimme olla hyvinkin väärässä. Wolf kuitenkin myöntää, että objektiivisten arvojen määrittely on jokseenkin mahdoton tehtävä, ei puhdas subjektiivisuus silti ole ratkaisu. (Belshaw 2021, 161–162.)

Wolfin näkemys onkin eräänlainen yhdistelmänäkemus objektiivisista ja subjektiivisista elementeistä. Wolf itse tiivistää näkemyksensä näillä sanoilla: ”merkitys syntyy, kun subjektiivinen vetovoima (engl. *attraction*) kohtaa objektiivisen vetovoimaisuuden (engl. *attractiveness*)” (Belshaw 2020, 162). Toimintaamme ohjaa intohimomme, joka johdattaa meitä asioihin, jotka ovat objektiivisesti tarkasteltuna aikamme arvoisia – pelkästään uskomus oikeanlaisesta elämästä ei riitä sen merkityksellisyyteen, vaan *molempia* tarvitaan. (Belshaw 2021, 162.)

Wolf korostaakin, että meidän tulee tavoitella oikeanlaisia asioita, oikeanlaisista syistä ja täten niiden kautta, toivottavasti menestyksekkäästi, löydämme itsellemme sopivia etuja. Meidän täytyy siis olla tietoisia tästä prosessista ja haluta havitella tällaista. Otetaan esimerkiksemme Jane. Jane työskentelee tärkeässä ja monia auttavassa hyväntekeväisyysjärjestössä. Kun hän aloitti järjestössä työskentelyn vuosia sitten, hän nautti työstään ja koki ylpeyttä siitä, mutta vuosien jälkeen työskentely on käynyt liian raskaaksi, eikä hän pidä siitä enää, vaan etsii uutta työpaikkaa. Järjestössä työskentely epäilemättä auttaa monia ja voi ainakin Wolfin rajauksin olla objektiivisesti tarkasteltuna arvokasta työtä. Jane ei kuitenkaan koe työssään täytymyksen

tunnetta tai nautintoa, eikä hän koe elämäänsä erityisen merkitykselliseksi, vaan pikemminkin raskaaksi ja epäsuotuisaksi. Objektiiiset arvot ja subjektiivinen näkökulma ovat ristiriidassa keskenään. Vaikka Jane toimii objektiiivisten arvojen hyväksi, ei hänen elämänsä voi kuitenkaan Wolfin mielestä olla merkityksellistä. Tämä ei yksissään riitä, vaan vaaditaan myös subjektiivista merkityksellisyyden kokemusta. Samoin kävisi myös, mikäli Janen työ olisi jotain objektiiivisten arvojen mukaisesti todella vähäpätöistä tai turhaa, vaikka hän tällöin itse nauttisi työstään, eikä haluaisi tehdä mitään muutakaan. Wolf siis hakee eräänlaista kultaista keskitietä yksilön preferenssien ja objektiiivisten arvojen välille, koska kumpikaan ei riitä yksin rakentamaan elämälle merkitystä. (Belshaw 2021, 162–164.)

On kuitenkin kyseenalaistettavissa missä määrin voimme perustaa elämän merkityksellisyyden tällaiselle näkemykselle, vaikka arkipäiväisessä tarkastelussa se onkin mielletävissä houkuttelevaksi. On helppoa tehdä Wolfin kaltainen raja *joidenkin* objektiiivisten arvojen olemassaolosta, mutta ilman niiden tarkempaa määrittelyä analyysi voi jäädä suppeaksi. Belshaw'n luennassa Wolfin teoriasta tarkempaa erittelyä ei kuitenkaan ole saatavilla.

Belshaw myös argumentoi, että merkitys vaati vielä enemmän kuin mitä Wolf sanoo sen vaativan. Wolfin näkemys kertoo kyllä, mitkä elementit ovat *vähintäänkin* tarpeellisia merkityksen syntymiseen, mutta Belshaw'n mielestä tämä vaatii lisäyksiä. Voimme kuitenkin pyrkiä tietoisesti kohti objektiiivisia arvoja, mutta silti kokea elämämme merkityksettömäksi – tarvitsemme Belshaw'n mukaan ajoittain realisaation siitä, että projektimme ovat aikamme arvoisia. Aivan kaikki projekti eivät myöskään hänen mielestään ole riittäviä, vaan vaaditaan panostusta ja jatkuvia haasteita. Täten saatamme preferoida korkeamman tason nautintoja, kuten filosofiaa, tavallisen suklaakakun leipomisen sijaan. Vaikka Belshaw myöntää, ettei tällainen vertaus ei tarkoita alemman tason nautinnon olevan totaalisesti turhaa, mutta voimme kuitenkin vastustaa sen merkityksellisyyttä. Wolfin kaltainen keskitie vaatii siis ohelleen tietoisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. (Belshaw 2021, 165–166.)

4.2. Merkitys universaalilla tasolla

Wolfin käytännönläheinen näkemys on kuitenkin aika kaukana Camus'n jokseenkin abstraktista absurdista universumista. Toinen näkökulma, jonka Belshaw teoksessaan esittelee,

on Thomas Nagelin analyysi merkityksestä universaalilla tasolla (engl. *global meaning*), joka ottaa verrattain enemmän huomioon myös Camus'n absurdin. Nagelin näkemyksessä on kuitenkin huomattavia eroja.

Otetaan tarkastelun alle jälleen Jane. Kuten aiemmin totesimme, aikaisemmin hän nautti työstään. Vuosia myöhemmin hän on turhautunut ja vaikka hänen hyväntekeväisyysjärjestönsä pelastaa lukuisia ihmisiä ahdingosta, Jane ei voi olla miettimättä sitä, kuinka he oikein selviävät jatkossa. Maailmassa on entistä enemmän nälänhätää, pulaa puhtaasta vedestä ja sotia. Jane saattaa ajatella, mikä on lopulta kaiken tarkoitus pitkällä tähtäimellä, kun kurjuutta tuntuu olevan loputtomasti. Hän tuntee työnsä olevan turhaa. Nagel korostaa, että me kaikki tunnemme ajoittain näin: maailma voi tuntua musertavalta ja se ajaa meidät kysymään, mikä tarkoitus millään ylipäänsä on. Tämä ahdinko on Nagelin mielestä lopulta ihmisluonnon poikkeukseton sääntö. (Belshaw 2021, 166.)

Nagelin idea on siis se, että vaikka kokisimme merkityksellisyyden tunnetta lokaalilla tasolla, eli omassa mielessämme, kun tarkastelemme asiaa kauempaa, ei merkityksellisyys olekaan enää niin varmaa. Tämä voi helposti johtaa meidät pessimistisiin olettamiin, jolloin uskomme, ettei millään mitä teemme ole mitään merkitystä, kaikki on turhaa ja olemme vain merkityksettömiä vilkahduksia äärettömässä universumissa, jossa lopulta kuitenkin kuolemme. Belshaw kuitenkin kyseenalaistaa Nagelin pessimismin. Mitä jos universumi olisi pieni, olisiko tekemisillämme sitten merkitystä? Tai mitä jos ihmislaji eläisikin ikuisesti? Lopulta Nagelin ajatus on kuitenkin se, että meidän on myönnettävä universumin olevan luonteeltaan sellainen, ettei se anna meille selityksiä. Täten tilanteemme voi näyttäytyä toivottomana. Vaikkei teoillemme ole mitään universaalista oikeutusta, meidän on elettävä jokapäiväistä elämäämme, vaikka synkät ajatukset eivät koskaan poistuisi kokonaan. Nagel ei siis erityisemmin vastaa Belshaw'n epäilyksiin, vaan toteaa, ettei universumi kerro meille totuutta. Se on, ja tulee aina olemaan, mysteeri. (Belshaw 2021, 166–167.)

Nagel tarjoaa kahta eri analogiaa selventääkseen näkemystään. Ensimmäinen on filosofinen absurdismi, joka reflektoi tavallista absurdismia jokapäiväisessä elämässämme. Tätä ei tule kuitenkaan sekoittaa Camus'n absurdiin: kyse on paljon arkipäiväisemmästä analogiasta. Nagelin filosofinen absurdismi selittää enemmän sitä ristiriitaa, joka käyttäytymisemme ja

absurdin universumin välillä on. Tämä on Nagelin mukaan jotain, mitä kaikki ihmiset jakavat: me kaikki otamme elämämme ajoittain äärimmäisen vakavasti, vaikka lopulta universumi kuitenkin osoittaa meille, että kaikki on satunnaista ja selittämätöntä. Tämä törmäyskurssi suuriluuloisuutemme (engl. *pretension*) ja todellisuuden välillä, on Nagelin filosofinen absurdismi. (Belshaw 2021, 167–168.)

Nagelin toinen analogia yhdistää filosofista absurdismia ja filosofista skeptisismiä, ajautuen yhä syvemmälle absurdiin. Nagel tahtoo kyseenalaistaa koko olemassaolomme: vaikka minusta *tuntuu* siltä, että minulla on jalat ja kädet, mistä tiedän, että minulla oikeasti on ne, enkä vain uneksi niitä? Jälleen Nagel korostaa ajatusmalliemme ja ulkopuolisen maailman kontrastia. Jälleen kauempaa tarkasteltuna kaikki uskomuksemme ovat kyseenalaistettavissa. Kun tajuaamme tämän absurdismin, palaamme arkielämäämme tietyllä ironisella otteella ja katsomme maailmaa eri tavoin. Nagelin mielestä meillä ei ole muuta vaihtoehtoa, koska tätä ihmiskohtaloa ei voi paeta mitenkään. (Belshaw 2021, 168–169.)

Siinä missä Wolf siis päätyy siihen johtopäätökseen, että merkityksellisyyttä voi olla olemassa tietyin reunaehdoin, Nagel nojaa pessimistisempään analogiaan, kuitenkin suoraan merkityksen mahdollisuutta kieltämättä: aivan kuten emme voi tietää varmasti, että olemassaolomme olisi merkityksellistä, emme voi myöskään tuomita sitä varmasti merkityksettömäksi. Mutta entä Camus'n absurdi? Vaikka emme koskaan päätyisi ratkaisuun siitä, onko elämällä varmasti merkitystä vai ei, olisimmeko täten samalla tavalla ambivalentteja siitä, onko elämä *absurdia* vai ei? (Belshaw 2021, 169.)

Nagel puhuu absurdismista kolmella hyvin eri tavalla, selvennettynä seuraavaan muotoon:

- (1) on olemassa jokapäiväistä absurdismia.
- (2) kaikki ihmiset ovat taipuvaisia ajattelemaan, että elämä kokonaisuutena on absurdi.
- (3) elämän absurdismi on eri asia kuin se, ettei elämällä olisi merkitystä. (Belshaw 2021, 169–170.)

Nagelin puolustettavissa oleva väite onkin se, ettei elämän absurdismista välttämättä seuraa se, että elämällä ei ole merkitystä. Ajatteleme elämän merkityksestä mitä hyvänsä, syyllistymme Nagelin mukaan aina kuitenkin tarkastelemaan asiaa vain yksipuolisesta näkökulmasta, nähden

lopulta ”vain puolet kuvasta”. Kun ihmiset etsivät elämälleen merkitystä, he kääntyvät usein jotain heitä suurempaa kohti, kuten uskontoa, valtiota, vallankumousta tai tiedettä. Kyseiset tahot tarjoavat ihmiselämälle selityksiä, mutta Nagelille ne ovat liian kapeakatseisia (ja Camus’n mielestä ne johdattavat ihmisen filosofiseen itsemurhaan). Tämä siksi, että lopulta kaikki on kyseenalaistettavissa, eikä mikään taho pysty selittämään elämämme perustaa. Elämän merkityksen perustaminen uskonnolla ei täten olisi yhtään sen uskottavampaa kuin mikään muukaan selitys. Koska kaikki on epäiltävissä, mikään ei oikeuta merkitystä. Nagel myös korostaa, että oikeutukset loppuvat silloin, kun haluamme niiden loppuvan: silloin, kun emme koe tärkeäksi tutkia asiaa yhtään enempää, ei silloin, kun asia olisi uskottavasti todistettu. Sellaista maailmaa ei ole, missä emme voisi epäillä kaikkea perustavanlaatuisesti. Täten, kaikki on mahdollista, kuten merkityksellisyydsinkin, mutta mikään ei ole koskaan varmaa. Sillä siinä missä emme pysty varmuudella todistamaan elämäämme merkitykselliseksi, emme kykene myöskään todistamaan sitä merkityksettömäksi. (Belshaw 2021, 170–171.) Täten Nagelin maailmassa mikään ei oikeuta mitään, eikä hän itsekään päädy mihinkään johtopäätöksiin maailman merkityksellisyydestä tai merkityksettömyydestä. Hän vain epäilee kaikkea.

Nagelin omasta mielestä absurdi johtaa elämään, joka tuntuu samanaikaisesti humoristiselta ja raitistuttavalta (Nagel 2012, 15). Nagel kieltää sen, mistä Camus’n Sisyfoksen myytti alkaa: sen, että absurdi herää silloin, kun emme löydä maailmasta merkitystä. Camus’n absurdi jättää Nagelin mielestä auki sen mahdollisuuden, että maailman ollessa erilainen siitä olisi mahdollista löytää merkitystä. Nagel taas itse kieltää tämän mahdollisuuden kokonaan. Hänen mielestään sellaista maailmaa ei ole, josta ei syntyisi järjettömiä epäilyjä. (Nagel 2012, 17.)

Nagel kritisoikin Camus’ta. Hänen mielestään Camus puhuu ”nyrkin heiluttelusta” ja itsemurhasta itsekeskeisellä ja itsesäälivällä asenteella, vaikka absurdi elämä tulisi kohdata ”tietyllä ironialla, eikä sankarillisudella tai epätoivolla” (Belshaw 2020, 170). Nagel syyttää Camus’ta romantisoinnista, eikä hänen mielestään meillä ole tarvetta näin suurelle ahdingolle tai uhmakkuudelle absurdia analysoidessamme (Nagel 2012, 22–23). Vaikka Nagelin ironinen ote on ymmärrettävää, ei hän mielestäni silti anna Camus’lle tarvittavaa tunnustusta. Vaikka Camus saattaa kuulostaa pessimistiseltä, hänen absurdinsa johtopäätökset ilmentävät jokseenkin positiivista elämänfilosofiaa, sillä Camus ei lamaannu elämän selittämättömyydestä huolimatta. Camus kyllä myöntää, että *toivoa* ei ole, mutta eihän se tarkoita sitä, että

vaipuisimme suoraan vain *epätoivoon*. Lopulta mielestäni juuri Nagelin skeptisismi on lannistavaa. Jos lopulta kaikki on kyseenalaistettavissa, mihin perustamme yhtään mitään, mitä ikinä teemme tai ajattelemme? Nagelin filosofiasta on huomattavan helppo päätyä nihilismin tielle, jolloin elämisellä ylipäätään ei olisi mitään väliä eikä fyysinen itsemurhakaan olisi kumottavissa. On loppujen lopuksi kuitenkin aika selvää, että elämällämme on meille merkitystä, pelkästään sen perusteella, että jatkamme elämistä vastoinkäymisistämme huolimatta.

Belshaw toteaa myös sen, että lopulta Nagelin näkökulma on aika kaukana jokapäiväisistä pohdintoistamme elämän merkityksestä. Vaikka ymmärtäisimme sen, ettei universaalia oikeutusta ole, nojaudumme kuitenkin arkielämässämme tarkastelemaan elämää Wolfin tavoin, jolloin meidän on mahdollista elää enemmän tai vähemmän merkityksellisesti. On epäilemättä helpompaa ajatella, että vaikka kaukaa tarkasteltuna millään ei ole merkitystä, ylläpidämme *jotain* merkitystä omassa elämässämme lokaalilla tasolla. Oli se sitten illuusiota tai ei. On siis löydettävissä jonkinlainen keskitie lokaalin ja universaalin välillä, vaikka se ei olisikaan täysin uskottava. (Belshaw 2021, 172.)

Tästä palaamme takaisin Camus'n absurdiin. Nagel on epäilemättä tiukka Camus'ta kohtaan. Belshaw kuitenkin muistuttaa myös Camus'n kontekstin olennaisuuden hänen tekstiensä takana. Camus kuitenkin kirjoitti absurdismista Ranskassa toisen maailmansodan kynnyksellä, kun koko Eurooppa oli pelon vallassa. Merkityksellisyys kuitenkin rakentuu myös laajemmalla sfäärillä, kuin pelkästään lokaalilla tasolla. Ei ole mahdotonta ajatella, että tällaisessa tilanteessa niin oma, kuin koko yhteiskunnankin tulevaisuus tuntuu erityisen synkältä. Belshaw sympatisoi Camus'ta – tuollaisessa maailmantilanteessa ei ole ihme, että universumi tuntuu järjettömältä. ”Se, ettei millään ole mitään merkitystä miljoonan vuoden kuluttua on yksi asia, mutta se, ettei millään ole mitään merkitystä alle vuosikymmenen päästä, on toinen” (Belshaw 2020, 172), hän muistuttaa. (Belshaw 2021, 172.)

4.3. Onko merkityksellä itsessään väliä?

On huomattavaa kyseenalaistaa, onko merkityksellä lopulta mitään väliä. Mikäli olemme onnellisia omassa elämässämme, syyllistytimme sitten liialliseen subjektivismiin tai emme,

onko sillä mitään väliä, olemmeko oikeassa ajatellessamme elämämme olevan merkityksellistä vai emme? Nagel tai Wolf eivät kumpikaan eksplisiittisesti sano tästä mitään – mutta Belshaw itse kyseenalaistaa liiallisen merkitykseen kiinnittymisen.

Kuten aiemmin on todettu, Belshaw'n mielestä elämän merkitys kuitenkin vaatii muutakin, kuin mitä Wolfin objektiivisten ja subjektiivisten arvojen rajaukset tarjoavat. Ne ovat vaisut ja eivätkä varmista Belshaw'n mukaan mitään muuta, kuin ”ihan hyvän” elämän. On myös olennaista erottaa merkityksellinen elämä onnellisesta elämästä. Haluammeko edes elämämme olevan merkityksellistä? Belshaw haluaa itse kumota koko vastakkainasettelun merkityksellisyyden tai merkityksettömyyden välillä. Emmehän me ole vain onnellisia tai epäonnellisia, onnistuneita tai epäonnistuneita. Kahtiajako ei salli aste-eroja. Myös Wolf myöntää tämän – voi olla hyödyllisempää uskoa oman elämänsä merkityksellisyyteen, vaikka uskomus olisi virheellinen, jottei vaipuisi epätoivoon ja jotta olisi tyytyväinen siihen, mitä on. Muuten olisimme jatkuvasti pettyneitä, tyydyttymättömiä ja epäonnellisia. (Belshaw 2021, 174–175, 177.)

Wolfin analyysi siis johdattaa meidät elämään sellaista elämää, joka tuntuu oikealta meille ja jossa maksimoimme oman onnellisuutemme. Täten voimme kokea merkityksen tunnetta, riippumatta siitä, onko elämällämme *oikeasti* merkitystä. Nagel ja Camus eivät kuitenkaan tarjoa tällaista optimismia. Nagelin pessimismi opettaa meille ironiaa ja ehkä jonkinlaista piittaamattomuutta elämän absurdista, täten johtaen meidät tilanteeseen, ettei sillä oikeastaan ole mitään väliä, miten elämme elämäämme. Millään ei lopulta kuitenkaan ole merkitystä. Camus'n suosima absurdi elämä taas muistuttaa enemmän Sisyfoksen kamppailua. Se on ikuista taistelua, kapinaa ja haasteita, merkityksettömässä universumissa, missä lopulta kaikki on järjetöntä. Kapina on kuitenkin jopa positiivisempi ratkaisu absurdiin kuin ironia. Kapina ei salli luovuttamista, jolloin absurdi voisi johdattaa meitä siihen, että elämämme olisi täysin turhaa ja yhdentekevää. Kapinan kautta harjoitamme kuitenkin *jotain* toimintaa, joka on aikamme arvoista. Vaikka elämällämme ei ole mitään absoluuttista merkitystä, eikä mikään ole selitettävissä, meillä on kuitenkin oma kamppailumme ja kapinoiva asenteemme.

Selvästi kuitenkin kaipaamme jatkuvasti jotain merkityksellisyyttä toimintamme tueksi. Tämän tarpeen myös Camus myöntää, määritellen sen jopa pakottavaksi tarpeeksi. Väittäisin

siis, että merkityksellisyydestä luopuminen ei ehkä ole niin helppoa, kuin miten Belshaw antaa ymmärtää. Absurdin järjettömyyden ja merkityksettömyyden hyväksyminen ei lopulta kuitenkaan ole helppoa. Kaiken merkityksen ohittaminen voi johtaa meidät vain sokeasti jatkamaan elämää siinä oravanpyörässä, missä olemme jumissa päivästä toiseen, koko elämämme loppuun saakka. Tämä on tietysti helppoa, mikäli emme koskaan mieti asiaa syvemmin – mikäli emme koskaan herää absurdiin. Mutta jos heräämme siihen ja myönnämme elämän selittämättömyyden, vaatii kyky jatkaa absurdista huolimatta jo huomattavasti suuremman harppauksen. Kyky kapinoida absurdiä vastaan vaatii aggressiivista itsetutkiskelua ja vahvaa mieltä. Nagelin ironia ei välttämättä auta meitä siinä erityisen merkittävästi.

5. Johtopäätökset

Tässä kandidaatintutkielmassani olen tarkastellut Camus'n absurdin käsitettä, sen ideaalia ja sen haasteita heijastellen sitä niin nykyihmisen elämään, kuin muihin analyyseihin, joita Belshaw'n teos tarjoaa. Olen käsitellyt vaihtoehtoisia teorioita elämän merkityksen rakentumisesta, jotka eroavat eri tavoin Camus'n analyysistä. Nämä teoriat, tietysti Camus'n ohella, tarjoavat meille eri reittejä elämämme tarkasteluun.

Lopulta Belshaw'n, Wolfin ja Nagelin analogiat antavat pitkälti vain työkaluja arkipäiväiseen elämänfilosofiseen analyysiin. Camus'n käsite absurdista on lopulta aika abstrakti, eikä välttämättä erityisen lähestyttävä, ainakaan mikäli eksistentiaalinen filosofia ei ole entuudestaan edes jokseenkin tuttua. On kuitenkin myönnettävä, että Camus'n tekstit ovat merkittäviä ja ollakseen moderneja, on niistä laajalti keskustelua niin akatemiassa kuin populäärikulttuurissakin.

Kuten Camus kirjoitti Sisyfoksen myytissä, absurdi on erityisesti modernin ihmisen riesa. Kun absurdi herää, tulee se käsiteltävä jotenkin, vieden ihmisen lopulta joko itsemurhan, filosofisen itsemurhan tai kapinan tielle. Mikäli emme halua tuudittautua olemassa oleviin selityksiin maailmasta, päätyen mahdollisesti filosofisen itsemurhan tielle, mutta emme halua kuitenkaan päätyä Nagelin skeptisismiin tai Wolfin pragmaattiseen ”kultaiseen keskitiehen”, on meidän ehkä hyväksyttävä Camus'n absurdi. Camus ei valehtelee itselleen – hänen mielestään meidän

tulee hyväksyä se, ettei elämällä ole objektiivisesti mitään merkitystä ja universumi on satunnainen, järjetön ja selittämätön.

Camus'n kapina voikin siis näyttäytyä houkuttelevana, vaikka jokseenkin vaikeana vaihtoehtona. Se ainakin teoriassa mahdollistaa absurdin kohtaamisen "silmästä silmään". Silti on huomattava, että Camus tarjoaa kaiken suoraan annettuna. Hän ei erityisemmin perustele väitteitään elämän luonteesta ja on jopa suhteellisen helppoa leimata hänen kapinointinsa nimenomaan absurdin pakenemisena, vaikka hän itse väittääkin toista. Onko jatkuva absurdin kieltäminen ja taisteleminen sitä vastaan todella sen hyväksymistä, vain sen ohittamista?

Camus'n ihmiskuva onkin mielestäni aika epätoivoinen. Se, että ihminen etsii pakonomaisesti merkitystä elämästään sitä koskaan löytämättä, johtaa miltei väistämättä eksistentiaaliseen kriisiin, ainakin mikäli hän koskaan herää absurdiin omassa elämässään. Tämä herääminen ei tietysti ole ilmiselvää, eikä välttämättä oikeastaan edes kovin toivottavaa. Mutta mikäli se tapahtuu, päädymme lopulta kovin lannistavaan lopputulokseen. Camus'n absurdissa maailmassa ihminen ei tule koskaan löytämään paikkaansa. Jäljelle jää vain toivoton kapina. "Absurdisuus on hänen äärimmäinen tahdonponnistuksensa, jota hän ylläpitää jatkuvasti yksin kamppaillen, sillä hän tietää, että tämän tietoisuuden ja tämän päivästä päivään jatkuvan kapinan kautta hän todistaa ainoaa totuuttaan, joka on uhmakkuus" (Camus 2005, 53). Kapina tuntuu täten aika lopulliselta – mutta tämä on se päämäärä, johon Camus meidät johdattaa.

Lähteet

Belshaw, Christopher (2021). *The Value and Meaning of Life*. Lontoo: Routledge.

Camus, Albert (2005). *The Myth of Sisyphus*. Käänt. Justin O'Brien. Lontoo: Penguin Group, 160–181.

Simpson, David. ”Albert Camus”, Internet Encyclopedia of Philosophy. Saatavilla: <https://iep.utm.edu/albert-camus/> . Viitattu 21.3.2024.

Nagel, Thomas (2012). ”The Absurd”, teoksessa Thomas Nagel: *Mortal Questions*. Cambridge: Cambridge University Press, 11–23. Saatavilla: <https://urly.fi/3ujQ>